

НОВА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА: ПОЖВАВЛЕННЯ МУЗЕЄФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА

Дорожні карти

DOI: 10.70719/respol.2025.88

2025

Зміст

Про проект RES-POL	3
Про музеєфікацію сучасного мистецтва	6
Політика 1. Методичний центр з музеєфікації сучасного мистецтва ...	8
Вивчення європейського досвіду музеєфікації сучасного мистецтва: Мережа методичних центрів із музеєфікації сучасного мистецтва Frac (Fonds régional d'art contemporain / Регіональні колекції сучасного мистецтва)	8
Політика 2. Модель мережевого Музею сучасного мистецтва	9
Пілотування моделі мережевого Музею сучасного мистецтва у Вінниці	9
Прикінцевий коментар до політик 1 та 2	17
Політика 3. Комунікаційна інтеграція «нової спадщини» в офіційні наративи	18
Комунікаційна інтеграція «нової спадщини» в наративи державних культурних політик: Премії за “нову спадщину”	18
Політика 4. Цифрова інтеграція «нової спадщини»	20
Дослідна експлуатація програмного забезпечення “Притока”	20

Про проект RES-POL

Ці дорожні карти розроблені у рамках проекту [RES-POL](#) (Rapid Expert Support for Culture and Media Policies in Ukraine), що здійснює ГС «Центр “Регіональний розвиток”» Агенції економічного розвитку [PPV](#) за фінансової підтримки Європейського Союзу. Відповідальним партнером за політики та стратегії в секторі «Мистецтво та культура» є ГО «Інша Освіта» з ключовими експертками Альоною Каравай, Іриною Чужиною та Ольгою Дятел. На етапі стратегічних брифів до експертної групи долучилася Оксана Козлова.

Проект RES-POL має на меті посилити функціональну спроможність [Міністерства культури та стратегічних комунікацій](#) і його відомств (Українського інституту книги, Українського культурного фонду, Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти й Українського інституту національної пам'яті). Тривалість проекту RES-POL – від січня 2024 до липня 2025 року.

Тривалість проекту RES-POL – від січня 2024 до липня 2025 року.

У фокусі проекту RES-POL – чотири сектори (Мистецтво та культура, Культурна спадщина, Креативні індустрії та Медіа) і понад 20 підсекторів (індустрій та видів мистецької діяльності). Окремо RES-POL розглядає 10 істотних питань розвитку культури (конкурентна оплата праці, ефективність державних підприємств у сфері культури, фінансування креативних індустрій, моделі фінансування культурних послуг, громади та культурна спадщина, інтеграція з ЄС та культурна політика тощо).

Методологія проекту передбачає:

- визначити істотні питання політики в секторах та підсекторах і описати їх в аналітичних записках та базових звітах;
- проаналізувати 10 істотних питань розвитку культури у фокусі проекту й описати їх у базових звітах;
- напрацювати й описати у стратегічних брифах пропозиції політик щодо істотних питань секторів та 10 істотних питань розвитку культури;

- випрацювати зміни до кількох нормативно-правових актів та/або розробити концепції пілотних проєктів, щоб впровадити створені у проєкті політики;
- проаналізувати європейський досвід планування та впровадження політик, оцінити деякі політики у сфері культури в Україні та оцінити інституційну спроможність відомств у сфері управління Міністерства культури та стратегічних комунікацій;
- напрацювати концепції та дорожні моделі реформування мережі закладів культури та системи державного фінансування.

Проєкт RES-POL активно залучає заінтересовані сторони на всіх етапах розроблення політик. Інформація про напрацювання проєкту доступна на сторінці [RES-POL у Facebook](#).

Ці дорожні карти базуються на політиках, запропонованих в стратегічному брифі “Політика у сфері культури та мистецтва”, та включають алгоритми виконання наступних політик та завдань:

- Вивчення європейського досвіду музеєфікації сучасного мистецтва: Мережа методичних центрів із музеєфікації сучасного мистецтва Frac (Fonds régional d’art contemporain / Регіональні колекції сучасного мистецтва).
- Пілотування моделі мережевого Музею сучасного мистецтва в Вінниці.
- Комунікаційна інтеграція «нової спадщини» у наративи державних культурних політик: Премії за “нову спадщину”.
- Цифрова інтеграція «нової спадщини»: Дослідна експлуатація програмного забезпечення “Притока”.

Авторки документу

Юлія Гнат, Ольга Балашова, Альона Каравай;

Консультант/ки:

Ларіон Лозовий, Олександра Венславовська.

Рецензент дорожньої карти:

Володимир Воробей.

Літературна редакторка: **Тетяна Блажівська.**

Дизайнер: **Ємець Богдан.**

Підготовлено ГО «Музей сучасного мистецтва» на замовлення агенції «прото продукція» та громадської спілки «Центр “Регіональний розвиток”» у співпраці з громадською організацією «Інша Освіта».

При цитуванні тексту цієї дорожньої карти (повністю чи частково) необхідне пряме використання першоджерела з посиланням на нього.

Зміст цієї дорожньої карти є відповідальністю Громадської спілки «Центр “Регіональний розвиток”» і не обов’язково відображає позицію Європейського Союзу.

Про музеєфікацію сучасного мистецтва

Так звана «нова спадщина», тобто сучасне мистецтво, потребує музеєфікації. Складні фінансові умови дев'яностих та нульових спричинили те, що ключові позиції сучасного українського мистецтва того періоду майже не представлені в державних музейних колекціях України та осіли у приватних колекціях (в Україні й за межами) і в закордонних музеях. Через це сучасне мистецтво перебуває під загрозою втрати доступу для широкого загалу, потенційного вивезення за кордон або продажу, а також може бути інструментом комерційних чи політичних інтересів, що перешкоджає формуванню цілісної національної репрезентації мистецької спадщини. Докладніше про це можна прочитати в [базовому звіті «Істотні питання політики “Мистецтво та культура”»](#) на сторінках 56–57. Щоби покращити ситуацію з музеєфікацією сучасного мистецтва та збагатити державний актив так званої «нової спадщини», важливо **посилити лідерство Міністерства культури та стратегічних комунікацій у збереженні сучасного мистецтва**. Крім очевидних кроків з посилення потенціалу музейного департаменту Міністерства культури та стратегічних комунікацій, цей документ пропонує такі кроки:

- інституційна інтеграція сучасного мистецтва в державні активи через створення мережі методичних центрів із музеєфікації сучасного мистецтва за прикладом французької мережі [Frac](#) та посилення громад для кращого дослідження, промоції та музеєфікації локального сучасного мистецтва через пілотування моделі мережевого Музею сучасного мистецтва;
- комунікаційна інтеграція та підвищення обізнаності щодо значення сучасного українського мистецтва за допомогою відповідних комунікаційних компаній та створення нової премії зі збагачення й поповнення колекцій українського сучасного мистецтва у співпраці з міжнародними партнерами.

Державні музеї, які вже мають помітні колекції сучасного українського мистецтва та працюють над їх розвитком, зокрема згадані вище НХМУ, Одеський національний художній музей та Хмельницький музей, свідчать про дві ключові перешкоди, що гальмують музеєфікацію сучасного мистецтва:

1. Фізичні обмеження сховищ (потреба розширення) та формальні обмеження категорій зберігання (потреба перегляду категорій). Зокрема, предмети сучасного мистецтва нерідко мають великий розмір (інсталяції

та об'єкти), тож питання простору для зберігання інколи стає причиною відмови музеїв від приймання таких предметів навіть як дарунків.

2. Відсутність бюджетів на закупівлю нових робіт і відсутність податкових преференцій для меценатів, готових передати окремі роботи зі своїх приватних колекцій у музей.

Також важливо зауважити, що за умови непрозорого артринку приватно-державне партнерство у сфері сучасного мистецтва варто вибудовувати з обережної дистанції, зважаючи на запобіжники від зловживань приватними інтересами. Якщо в країнах Західної Європи меценатство у сфері сучасного мистецтва – поширена практика з багатоіковою історією та усталеним етичним кодексом, то у Східній Європі пострадянського блоку в цьому полі досі є (навколо)олігархічні структури, що вбачають у сучасному мистецтві атрибут статусу, який за відносно невеликі кошти можна інструменталізувати, щоби відбілювати репутацію й лобіювати власні наративи. **Наявність певної частини приватного сектору, який опікується сучасним мистецтвом, не означає, що держава має самоусунутися від збереження цієї частини спадщини й нарощування власної колекції сучасного мистецтва як загального суспільного блага та державного активу.**

Політика 1. Методичний центр з музеєфікації сучасного мистецтва

ВИВЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ МУЗЕЄФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА: МЕРЕЖА МЕТОДИЧНИХ ЦЕНТРІВ ІЗ МУЗЕЄФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА FRAC (FONDS RÉGIONAL D'ART CONTEMPORAIN / РЕГІОНАЛЬНІ КОЛЕКЦІЇ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА)

Frac була створена у 1982 році на основі партнерства між державними та муніципальними органами з ціллю об'єднання в одну мережу всіх публічних колекції сучасного мистецтва Франції. На 2025 рік структура Frac об'єднує 23 регіональні колекції сучасного мистецтва – це приблизно 35 000 мистецьких робіт від 6000 митців, 71 % з яких уперше передали свої роботи в музей саме в межах Frac. Мережа Frac спрямована, насамперед, на дослідження локальної сучасної культурної спадщини та децентралізацію, тому вона відіграє ключову роль у регіональній політиці культурного розвитку Франції, орієнтованій на зменшення географічної, соціальної та культурної нерівності, а також сприяє відкриттю сучасного мистецтва для найрізноманітнішої аудиторії. Мережа Frac охоплює сховища, методологічно-дослідницькі осередки й виставкові простори.

Найменування заходу (активності)	Відповідальні за виконання	Строк виконання	Індикатор виконання (результати)
Фандрайзингові активності зі залучення коштів на ознайомчу поїздку у Францію. Серед перших потенційних джерел підтримки: Alliance Francaise, Посольство Франції."	Український інститут, Український інститут у Франції, Міністерство культури та стратегічних комунікацій	2025-2026	Залучені кошти на ознайомчу поїздку.
Дослідження моделі та створення адаптованої моделі для українських реалій, включно з пілотом, консультації та погодження з заінтересованими сторонами.	Міністерство культури та стратегічних комунікацій	2026-2027	Досліджено модель Frac, винесено рішення про її потенціал та, за умови позитивного рішення, створено адаптивну модель та пілотний проект.
За умови позитивного результату попереднього етапу - реалізація та оцінка пілоту методичного центру з музеєфікації сучасного мистецтва.	Міністерство культури та стратегічних комунікацій	2027-2028	Реалізовано та оцінено пілот методичного центру з музеєфікації сучасного мистецтва.

Політика 2. Модель мережевого Музею сучасного мистецтва

ПІЛОТУВАННЯ МОДЕЛІ МЕРЕЖЕВОГО МУЗЕЮ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА У ВІННИЦІ

Модель мережевого Музею сучасного мистецтва розробляє ГО «Музей сучасного мистецтва», створена 2020 року на базі ГО Дзигамедіалаб (2015), що впродовж п'яти років розвивала [Відкритий Архів Українського Медіарту](#). ГО «Музей сучасного мистецтва» виникла внаслідок дискусії про потребу музеєфікації сучасного мистецтва, яка тривала у професійному середовищі зі середини 1990-х років, і вже приблизно 5 років команда ГО працює над децентралізованою методологією мережевого Музею сучасного мистецтва, що пропонує взаємодію на спільних платформах, акумулює місцеві спроможності та заохочує продуктивну конкуренцію й кооперацію локальних культурних спільнот. Ця модель базується на оприявненні та дослідженні локальних мистецьких осередків і створенні на цій основі мережі локальних музейних інституцій, які формують музейну колекцію, об'єднані спільними політиками, але мають свободу мистецького фокуса, наукової та освітньої діяльності, у роботі поєднують локальний контекст із загальнонаціональним та міжнародним виміром.

Пілотування **моделі мережевого Музею сучасного мистецтва (Українського музею сучасного мистецтва, UMCA) у Вінниці** заплановано за участі ГО «Музей сучасного мистецтва» (ГО МСМ) та ГО «Мистецьке об'єднання «Плай» на базі партнерства між громадським сектором та органами муніципальної влади (Вінницької міської ради), в рамках проекту UMCA.Vinnytsia (перший етап 2025–2027 рр.).

Цільові напрямки (OBJECTIVES):

- (Ціль А) Зробити внесок у збереження та розвиток сучасного мистецтва в Україні через створення інноваційного децентралізованого формату культурної інституції, що може слугувати моделлю для різних регіонів України на основі співпраці та взаємопідсилення локальних художніх спільнот.

- (Ціль Б) Зробити внесок у підвищення спроможностей українського суспільства та жителів залучених громад через усвідомлення власної культурної спадщини, роботу зі сучасним мистецтвом та набуття навичок, пов'язаних із цим*, підвищення обізнаності про проблеми мистецтва та колективної пам'яті через різні освітні та комунікаційні формати, посилення місцевих громад і локальних мистецьких спільнот.

*(*робота зі сучасним мистецтвом сприяє набуттю навичок стійкості – здатності до критичного мислення, емпатії, рефлексії, можливості сприймати реальність у її складності та мати безпечне місце для дискусії про неї з іншими. Розвиток сучасного мистецтва асоціюється з антиавторитарними та демократизаційними тенденціями у суспільстві). Окрім професіоналів у сфері культури, проєкт може залучати ширші цільові групи – молодих лідерів, викладачів шкіл та університетів, журналістів.*

Ключові напрямки заходів (активностей):

- Дослідження контексту (місто, регіон, національний, міжнародний).
- Створення/реорганізація юридичної особи для операційного управління простором з розміщенням майбутньої інституції.
- Концепція і стратегія інституції, музейна функція (налаштування) – національний і локальний рівень (зокрема документи Мережі UMCA та концепція інституції у Вінниці).
- Освітні заходи та пілотні культурні активності, мистецтвознавчі дослідження і опис явищ, науковий семінар, формування бібліотеки тощо.
- Комунікаційні активності (в т.ч. вебсайт, публікації).

На етапі пілотування мають дослідити наступні основні питання та процеси:

- ефективна модель взаємодії зі стейкхолдерами (художня спільнота, органи місцевого самоврядування, бізнес) в регіоні;
- оптимальні критерії вибору локації для майбутньої інституції;
- особливості підходів до облаштування простору;
- юридична та організаційна модель функціонування локальної ланки інституції.

Найменування завдання	Найменування заходу (активності)	Відповідальні за виконання	Строк виконання	Індикатор виконання (результати)
	Фандрайзингові активності. Команди партнерів – ГО МСМ, ВМР, ГО МО Плай (та МКСК в частині завдань національного рівня) працюватимуть над залученням ресурсів. Серед перших потенційних джерел підтримки: програма Institution(ing)s (вже залучено ГО МСМ), UCORD, UNESCO, European Investment Bank тощо.	ГО МСМ, ГО МО Плай, ВМР, МКСК (та на подальших етапах - Нова юр особа у Вінниці)	2025-2030	Залучені кошти на окремі етапи та частини активностей.
(Ціль А:)	Підготовка:			
	■ попередня робота із зацікавленими сторонами (стратегічні сесії тощо); ■ дослідження аудиторії, дослідження спільнот, контексту, тощо; ■ створення команди запуску проєкту (місцевий/національний рівень) та експерти.	ГО МСМ, ГО МО Плай, ВМР	2025	проведено 1 дослідження аудиторії, спільнот, контексту, сформована команда запуску проєкту (місцевий/національний рівень) та залучено експертів.
	Розробка ключових документів для запуску мережевої інституції:			
	■ Розробка документів, що регламентують роботу мережі УМСА: політики щодо музейницької роботи, політики щодо колекції, політика щодо культури організації (включаючи структуру, штатний розпис та ставки заробітної плати і т.ін.), політики щодо організації простору, політики щодо управління ресурсами тощо). ■ Обговорення сформованих політик з ширшим експертним середовищем.	ГО МСМ, за погодження з МКСК	2025-2026	документи Мережі УМСА (політики: музейні практики, колекція, організаційні підходи (включаючи структуру та ставки заробітної плати), простір, ресурси тощо), в т.ч. розробка та обговорення з експертами (Експертні ради щодо Музею сучасного мистецтва, які ініційовані та координуються ГО МСМ), концепція та стратегія роботи пілотної інституції у Вінниці, ТЗ на пристосування простору до потреб музею сучасного мистецтва.
	■ Розробка концепції та стратегії роботи пілотної інституції у Вінниці (у співпраці з місцевими художнім середовищем та органами влади). ■ Розробка технічного завдання на пристосування простору до потреб музею сучасного мистецтва. ■ Комунікаційно-адвокаційні заходи	ГО МСМ, ГО МО Плай, ВМР, за погодження з МКСК		

Запуск пілотної регіональної ланки UMCA (м.Вінниця)				
	■ Розробити статутні документи для пілотної інституції у Вінниці¹. ■ Визначити основні рамкові домовленості та правові підстави використання муніципальної будівлі для роботи інституції².	ВМР, ГО МСМ, ГО МО Плай	2026-2028	Пілотна інституція запущена.
	■ Внесення змін до Стратегії міста Вінниці до 2030 – включення пілотування UMCA у Вінниці. ■ У Програму розвитку культури у Вінниці 2026-2028 внести відповідні рядки на 2026, 2027, 2028 для забезпечення відповідних коштів для пілотування UMCA у Вінниці та запланувати кошти у бюджеті міста на відповідні роки.	ВМР		
	■ Провести архітектурний конкурс для запуску пілотної інституції у Вінниці³.	ГО МСМ, ГО МО Плай, ВМР		

¹ Статутні документи для пілотної інституції у Вінниці:

- Статут та установчі документи затверджені засновниками або відповідною радою.
- Всі документи пройшли юридичну експертизу (внутрішню або зовнішню).
- Документи зареєстровано в офіційних реєстрах (якщо передбачено етапом).
- Опубліковано стислий публічний опис місії, мети та організаційної структури інституції.

² Правові підстави використання приміщення (муніципальної будівлі):

- Домовленості згідно з підписаним меморандумом про співпрацю з Вінницькою міською радою реалізуються.
- Визначено відповідальну сторону за утримання, ремонт, охорону будівлі.
- Оформлено відповідний документ (договору оренди/передачі майна/спільного використання) для використання приміщення(-нь).

³ Архітектурний конкурс для запуску інституції:

- Оголошення конкурсу опубліковано на публічних платформах/сайтах.
- Подано не менше 3-х конкурсних заявок.
- Роботу журі та обрання переможця задокументовано.
- Протокол конкурсу затверджено відповідним рішенням.
- Концепт-переможець презентовано громадськості.

	■ Забезпечення сталості: ■ ВМР створює нову міську установу/ реорганізовує існуюче чи нове комунальне підприємство у сфері культури для операційного управління майном і проєктами⁴. ■ Через відкритий конкурс створення місцевої команди інституції у Вінниці⁵. ■ Створення місцевої Наглядової ради з представників місцевого бізнес-середовища та лідерів думок⁶.	ГО МСМ, ГО МО Плай, ВМР		
	Підготовка простору пілотного осередку у Вінниці:			
	■ Внести проєкт у систему управління публічними інвестиціями DREAM.	ВМР/ОМС	2025-2026	інвестиційний проєкт у системі DREAM, залучені кошти,
	■ Фандрайзингові активності (команди партнерів - ГО МСМ, ВМР, ГО МО Плай – та МКСК – на облаштування простору пілотного осередку (розглядаються програми European Investment Bank та інших організацій).	ВМР, ГО МСМ, ГО МО Плай, МКСК	2025-2030	

⁴ Створення нової міської установи/реорганізація комунального підприємства:

- Ухвалено рішення сесії міської ради (або розпорядчий акт).
- Зареєстровано юридичну особу в ЄДР (для нового КП/установи).
- Призначено керівника або в.о.
- Визначено стартовий бюджет/кошторис на перший рік роботи.

⁵ Створення місцевої команди інституції у Вінниці:

- Оголошено конкурс на публічних платформах.
- Проведено тури відбору (співбесіди, портфоліо тощо).
- Найнято ключових співробітників.
- Сформовано початкову команду, затверджено її функціональні обов'язки.

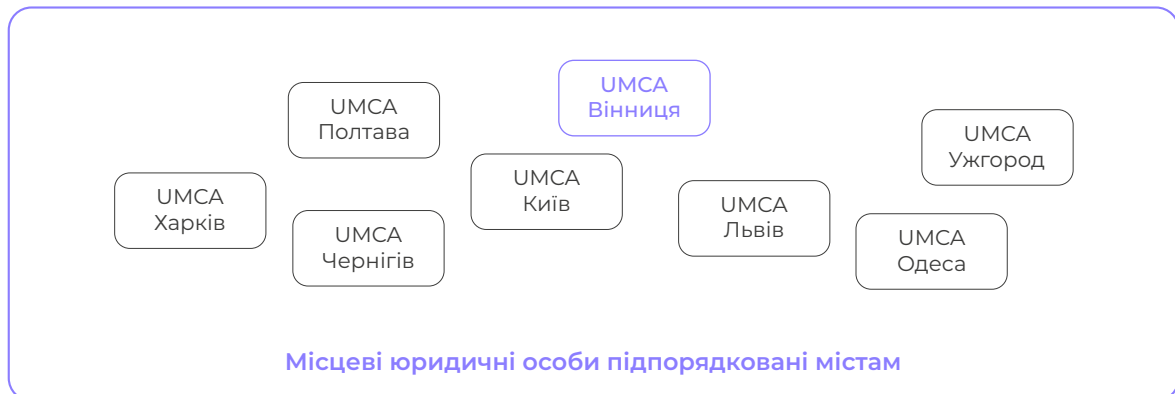
⁶ Створення Наглядової ради

- Підготовлено концепцію Наглядової ради та її положення.
- Здійснено відкритий процес номінування/відбору.
- Проведено перше засідання Наглядової ради.
- До складу увійшли не менше ніж 7 представників, з них щонайменше 3 – з бізнес-середовища.

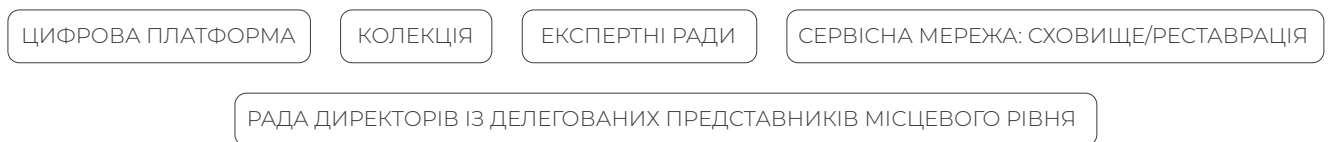
	■ Розробка проєктно-кошторисної документації ■ Ремонтно-будівельні роботи ■ Закупівля меблів і обладнання для роботи інституції.	ВМР/Нова юр особа у Вінниці (Проектна команда) із долученням архітектурної команди, сформованої на основі архітектурного конкурсу, та інших експертних партнерів, ГО МСМ, ГО МО Плай	2026	проєктно-кошторисна документація для облаштування простору Інституції у Вінниці зроблено поточний ремонт простору для Інституції для здійснення пілотних, активностей закуплено меблі і обладнання для роботи інституції,
(Ціль Б:)	Проведення освітніх та дослідницьких культурних заходів до початку та під час роботи з підготовки простору:			
	■ резиденції, ■ лекції, семінари, воркшопи, ■ виставки, кінопокази, перформанси та інші формати, ■ мистецтвознавчі дослідження локальних мистецьких явищ, ■ зацифрування творів сучасного мистецтва в тому числі з приватних колекцій ■ науковий семінар, ■ формування бібліотеки, ■ розробка методології відслідковування впливу, ■ інше.	ГО МСМ, ГО МО Плай, Нова юр особа у Вінниці, та залучені партнери	2025-2027	низка досліджень мистецтвознавчих/наукових, низка досліджень мистецьких (в рамках резиденцій) виставки за підсумком досліджень у Вінниці (з подальшим потенціалом представлення у інших музеях по Україні, які мають у колекціях сучасне мистецтво, наприклад, Хмельницький, Одеса та інші).
	Промоційні заходи:			
	■ комунікаційні та адвокаційні активності різних форматів, ■ створення вебсайту, низки публікацій у всеукраїнських та локальних медіа, ■ залучення різних аудиторій через освітні заходи.	ГО МСМ, ВМР, ГО МО Плай, Нова юр особа у Вінниці, МКСК	2025-2030	

Робота із стейкхолдером – Бізнес:				
	- Залучення бізнес-асоціацій та окремого бізнесу Вінниці до підтримки UMCA Vinnytsia та співпраці. - ГО МО Плай в рамках “Теплиця ідей” UCORD – взаємодія зі зростаючими креативними підприємцями як майбутніми бенефіціарами.	ВМР, ГО МСМ, ГО МО Плай, Нова юр. особа у Вінниці	2025-2030	
В рамках загальних фандрейзингових активностей, роботи з бізнесом та аудиторією:				
	формування окремого фонду коштів для закупівлі творів до колекції (в рамках донорських програм, підтримки бізнесу, індивідуальних меценатів, краудфандингових кампаній, благодійних аукціонів тощо).	ГО МСМ, ГО МО Плай, Нова юр. особа у Вінниці	2025-2030+	закуплені твори до колекції інституції у Вінниці (в результаті досліджень та виставок).
(1.2.2.) Розбудова мережевої екосистеми:				
	- Проведення стратегічної сесії для аналізу досвіду пілотування інституції у м. Вінниця. - Запуск роботи по створенню наступних осередків в інших містах України за моделлю пілотної інституції у Вінниці з урахуванням отриманого досвіду.	ГО МСМ, МКСК та партнери у інших містах	2027-2030+	Юридична особа UMCA в підпорядкуванні МКСК (на національному рівні), яка опікується мережевими питаннями, і передані активи від ГО МСМ на її баланс.
	- Створення юридичної особи UMCA в підпорядкуванні МКСК (на національному рівні), яка опікується мережевими питаннями, зокрема: - цифрова платформа – агрегатор колекцій “Притока” (див. дорожню карту щодо дослідної експлуатації програмного забезпечення “Притока”), - сервісна мережа (сервісні функції, які обслуговують відповідні потреби інституцій місцевого рівня на кшталт спільні сховища, реставрація тощо), - координація експертних рад щодо музею сучасного мистецтва, - спільні інституційні політики, - загальна колекція, “Архів мистецтва воєнного стану” та інші активи, - підключення про організацію роботи ради директорів з делегованих представників інституцій місцевого рівня, - інше – відповідно до орієнтиру-візії моделі комплексу (див. Ілюстрацію 1) і передавання відповідних активів від ГО МСМ до цієї юридичної особи UMCA.	МКСК, ГО МСМ	до 2030	

ОРГАНІЗАЦІЙНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ UMCA

Юридична особа, що належить і фінансується державою
(зараз цю роль виконує ГО МСМ)

Ілюстрація 1. Орієнтир-візія моделі комплексу (конкретні міста вказані лише для репрезентації загальної візії)

Базуючись на результатах першого пілоту мережевого Музею сучасного мистецтва в Вінниці та у випадку доведено потенціалу з ефективності та масштабування моделі буде розроблена більш детальна дорожня карта з розбудови мережевого Музею сучасного мистецтва як майбутнього музею сучасного мистецтва. Це відповідає завданню 27 з операційного плану Стратегії розвитку культури про “примноження культурної спадщини шляхом інтеграції сучасного мистецтва в систему захисту спадщини в результаті створення моделей музеєфікації сучасного мистецтва як нової спадщини”. Цей процес може включати наступні кроки в 2027-2030 роках:

- підготовка оновленої дорожньої карти мережевого Музею сучасного мистецтва;
- підготовка практичного посібнику на основі кейсу в Вінниці та розроблення моделей та інструментів музеєфікації сучасного мистецтва;
- поширення моделі мережевого Музею сучасного мистецтва серед заінтересованих сторін та її інтеграція в реформу мережі установ культури;
- інтеграція моделі мережевого Музею сучасного мистецтва в роботу щодо розбудови мережі сховищ/депозитаріїв для зберігання музейних колекцій.

ПРИКІНЦЕВИЙ КОМЕНТАР ДО ПОЛІТИК 1 ТА 2

Модель мережевого Музею сучасного мистецтва зі створенням нових осередків і колекцій, як і модель методичних центрів із музеєфікації сучасного мистецтва за прикладом французької мережі Frac, може запропонувати рішення для синергійного поєднання роботи наявних колекцій, насамперед з державних та комунальних музеїв. **В межах цієї дорожньої карти експертки рекомендують обидві моделі на рівні пілотів і на основі аналізу результатів прийняти рішення про подальші кроки та доцільність синергійних моделей. Уже на рівні пілотів варто забезпечити взаємообмін та синергії.**

Політика 3. Комунікаційна інтеграція «нової спадщини» в офіційні наративи

КОМУНІКАЦІЙНА ІНТЕГРАЦІЯ «НОВОЇ СПАДЩИНИ» В НАРАТИВИ ДЕРЖАВНИХ КУЛЬТУРНИХ ПОЛІТИК: ПРЕМІЇ ЗА «НОВУ СПАДЩИНУ»

В українському суспільстві панує уявлення, що культурна спадщина – це лише стародавні предмети мистецтва. Водночас, згідно з [визначенням ЮНЕСКО](#), культурна спадщина охоплює матеріальну й нематеріальну спадщину, що має підтверджену цінність – символічну, історичну, художню, естетичну, етнологічну або антропологічну, наукову та соціальну. Інакше кажучи, культурна спадщина – це не лише про минуле, але також про теперішнє і про культурні продукти, які виникли ще за нашого життя і стають важливими свідченнями історичних подій та розвитку суспільства й держави впродовж останніх десятиліть, зокрема під час незалежності України. Зберегти та осмислити цю «нову спадщину» важливо як з погляду українських культурних ідентичностей, так і з огляду на втрати спадщини, спричинені російською агресією, – держава не має права нехтувати культурною спадщиною в ті часи, коли її не стає більше.

З метою популяризації сучасного мистецтва як «нової спадщини» пропонується створити **премію за збагачення та поповнення колекцій українського сучасного мистецтва**. Премія може мати кілька номінацій, зокрема:

- за найвагомніше поповнення (обирають за загальним списком робіт, які були офіційно включені в колекцію музею з огляду як на кількість, так і на знаковість позицій);
- за дебют/за першу музейну роботу (обирають між роботами тих українських митців, які вперше потрапили до колекції українського музею);
- за повернене мистецтво (обирають між тими роботами сучасного мистецтва, які були повернені в колекцію з-за кордону);
- за меценатство (обирають між роботами, подарованими з приватних колекцій);
- за оцифрування (обирають між цифровими версіями колекцій/3D-турами тощо);

- за документування (обирають між книжками, фільмами чи іншими продуктами, які документують і популяризують колекцію сучасного мистецтва музею).

Ця премія може реалізовуватись за партнерства з новоствореним Українським фондом культурної спадщини та бути однією з постійних репутаційних подій інституції. Одним з інших можливих векторів співпраці може бути співпраця з Шевченківським комітетом, але через зарегульованість Шевченківської премії це видається радше не реалістичним.

Найменування заходу (активності)"	Відповідальні за виконання	Строк виконання	Індикатор виконання (результати)
Фандрайзингові активності зі залучення коштів на премію. Серед перших потенційних джерел підтримки: ALIPH, UNESCO."	Держмистецтв, Український фонд культурної спадщини	2025-2026	Залучені кошти на ознайомчу поїздку.
Створення положення та запуск першого пілоту премії.	Держмистецтв, Український фонд культурної спадщини	2026	Реалізовано першу пілотну ітерацію премії, проведена оцінка потенціалу.
За умови позитивного результату попереднього етапу –реалізація постійної премії з "нової спадщини"	Держмистецтв, Український фонд культурної спадщини	2027-2030	Премія працює на постійній основі та отримує значний резонанс в Україні та в ЄС.

Політика 4. Цифрова інтеграція «нової спадщини»

ДОСЛІДНА ЕКСПЛУАТАЦІЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ “ПРИТОКА”

“Притока” – це цифрова платформа, що є агрегатором даних про твори сучасного мистецтва України, що існують у приватних та державних колекціях. Платформа сприяє обігу творів та робить доступною інформацію про них, формує інфраструктуру даних про сучасне мистецтво: онлайн-середовище для взаємодії всіх акторів системи мистецтва – володільців колекцій, науковців, музейників, кураторів, дослідників, управлінців і т.д. Платформа “Притока” передбачає можливість обміну даними з онлайн-репозиторіями світової культурної спадщини, такими як Europeana.

На момент написання цих дорожніх карт ГО МСМ розроблено дві складові програмного забезпечення “Притока”:

- “Облікова система Притока”/“Prytoka Collection Management System” – музейницьке програмне забезпечення, ресурс для колекціонерів та партнерських інституцій. На етапі тестування із трьома типами колекцій: UMCA, Фонд Збереження культурної спадщини Ади Рибачук та Володимира Мельніченка (APBM), Одеський Національний Художній Музей (ОНХМ).
- “Притока: колекції онлайн”/“Prytoka: online collections” – вебсайт для забезпечення громадського доступу до культурної спадщини. Запуск – серпень-вересень 2025.

Цифрова платформа «Притока» є компліментарною по відношенню веб-порталу «Музейний фонд України», однак має інший тематичний фокус та цільові аудиторії:

1. Користувачами «Притоки» є не лише музейні інституції, що належать до державної частини Музейного фонду України, але й громадські організації, приватні колекціонери та незалежні дослідники, що мають твори сучасного мистецтва у своєму володінні. Вона особливо придатна для інституцій з меншими ресурсами, таких як Фонд збереження спадщини Ади Рибачук та Володимира Мельніченка.

2. Публічні частини «Притоки» та «Музейного фонду України» мають подібну мету (доступність оцифрованих даних громадськості), однак Притока забезпечує додатковий функціонал для користувачів. Користувачі можуть створювати та описувати власні добірки, ділитися ними, що дозволяє використовувати систему, наприклад, у викладацькій діяльності.
3. «Притока» оперує власною схемою метаданих MOCAxml, розробленою для поширення інформації про сучасне мистецтво як специфічну частину культурної спадщини. Цей набір метаданих суттєво відрізняється від тих, якими користуються історичні чи природничі музеї. На пілотному етапі була реалізована експорт-сумісність із системою codeUA (Culture Object Data Exchange) через таблиці еквівалентності даних. Планується експорт-сумісність із Europeana Data Model (EDM).
4. «Притока» стимулює відповідальне користування зображеннями та їх поширення за схемою Creative Commons “CC BY-NC-ND 4.0: Із Зазначенням Авторства – Некомерційна – Без Похідних 4.0 Міжнародна”, полегшує комунікацію між розпорядниками колекції та творцями контенту.
5. Програмною основою «Притоки» є її облікова система – локалізоване українською та модифіковане програмне забезпечення Collective Access, що має відкритий код. Воно є повноцінним рішенням для менеджменту колекцій будь-якого типу – музейних, приватних чи дослідницьких.

Важливо зауважити, що **алгоритм включення приватних музеїв та музеїв сфери управління інших відомств до Реєстру музейних колекцій описаний в “Моделі та дорожній карта реєстру інституцій культури”, створеній проєктом RES-POL одночасно з цією дорожньою картою.** В цій дорожній карті пропонується надати музеям будь-якої форми власності реєструватися у Реєстрі музейних колекцій, створювати власний профіль та колекції, обмінюватися інформацією з іншими музеями, створювати запити на переміщення музейних предметів та користування іншим функціоналом реєстру. При цьому вимоги щодо організації роботи у реєстрі, підпису предметів та колекцій для приватних закладів не будуть відрізнятися від тих, що зараз встановлені щодо державних і комунальних музеїв. Формуючи вимоги до приватних музейних закладів, варто звернути увагу на те, що вони можуть функціонувати у різних організаційно-правових формах (окрім власне музею, це може також бути благодійний фонд, громадська організація, які де-факто

мають офіційно у власності великі музейні колекції). Водночас, через різність функціоналу Реєстру музейних колекцій та програмного забезпечення «Притока», вони можуть функціонувати у взаємодоповнюючому режимі, що потребує дослідної експлуатації, описаної в цьому документі.

Ролі

ГО МСМ: створює інфраструктуру обігу даних – надає хмарне сховище для безпечного зберігання та резервного копіювання даних про твори мистецтва (на серверах дата-центру провайдера Hetzner (Німеччина)), забезпечує оновлення облікового програмного забезпечення та хостинг веб-сайту «Притоки». В подальшому можливе перенесення даних на виділений безпечний сервер в Україні та передавання на баланс нової юридичної особи, створеної у підпорядкуванні МКСК (див. Політика 2. Модель мережевого Музею сучасного мистецтва).

МКСК: надає інформаційну підтримку, вивчає та виносить рішення стосовно синергійних точок перетину між Реєстром музейних колекцій та програмного забезпечення «Притока».

Володільці колекцій та авторизовані дослідники: наповнюють базу даних та ведуть облік своїх творів, публікують інформацію про твори для доступу громадськості.

Платформа є публічним благом – надає фахівцям, освітянам та громадянам загалом доступ до інформації про сучасне мистецтво України.

Ключові напрямки заходів (активностей):

- Науковий, кураторський, дослідницький.
- Адміністративний.
- Технічний.
- Юридичний.

Найменування заходу (активності)	Відповідальні за виконання	Строк виконання	Індикатор виконання (результати)
Наповнення тезаурусу авторів біографічними даними.	ГО МСМ	2027	Публікація онлайн, доступ публіки до біографічних даних 200 авторів.
Описи явищ за переліком.	ГО МСМ	2026	Публікація онлайн, доступ публіки до описів 50 мистецьких явищ.
Хостинг (обчислювальні потужності, хмарне сховище); прорахунок фінансових моделей для довгострокового хостингу.	ГО МСМ	2025	Збереження даних, перенесення DNS-записів на cloudflare, фінансовий план довгострокового хостингу.
Створення інструкції користувача для базових workflow облікової системи.	ГО МСМ	2026	Інструкційне відео в обмеженому доступі.
Підготовка посібника з найкращих практик з зацифрування.	ГО МСМ	2027	Публікація посібника онлайн, набуття навичок користувачами системи.
Презентації та тренінги для цільових користувачів.	ГО МСМ	2026-2028	Сертифікати про пройдені тренінги.
Експорт-сумісність метаданих з системою codeUA та відкритими протоколами обміну даними.	ГО МСМ	2027	Створення таблиці відповідності з схемою EDM (Europeana Data Model).
Подальша розробка публічної частини «Притоки» (веб-сайту): дизайн, параметри доступності для людей із обмеженнями.	ГО МСМ	2026	Поліпшення дизайну та функціональних модулів (модуль обробки зображень облікової системи, користувацькі підбірки, версія високого контраст для сайту).

Найменування заходу (активності)	Відповідальні за виконання	Строк виконання	Індикатор виконання (результати)
Перемовини з володільцями колекцій, оформлення договорів, гранти некомерційним інституціям-партнерам та дослідникам на дослідження, робота із розміщення даних про твори з колекцій: ■ Музейні: Національний художній музей України, Мистецький арсенал, Сумський обласний художній музей ім. Онацького, Одеський національний художній музей, Одеський музей західного та східного мистецтва, Музей сучасного мистецтва Одеси, Хмельницький обласний художній музей, Ужгородський художній музей ім.Й.Бокшая, Львівська національна галерея мистецтв ім.Б.Возницького, Національний музей Шептицького у Львові, Музей шістдесятників, Центральний державний архів-музей літератури та мистецтв України, The Norton and Nancy Dodge Collection of Nonconformist Art, UMCA Vinnytsia та інші публічні інституції. ■ Приватні колекціонери та домашні/ сімейні колекції. Перевірка юристами творів на предмет дотримання майнових прав під час створення та передачі, оформлення документів на твори, підготовка індивідуальних договорів з художниками, інституціями-партнерами тощо. (Приклад: 400 тис грн вартість комплексу для колекції обсягом X одиниць – регулярна робота юристів з опису майна, складання всіх реєстрів та завірення всіх ярликів на предметах, нотаріальні мита на договорі по нерухомості).	ГО МСМ	2025-2030	Розміщено перші частини колекцій творів з: 14 музейних колекцій, 14 приватних/домашніх/ сімейних тощо (разом - близько 15,000 одиниць зберігання).
Інформаційна підтримка з боку МКСК відповідно до чинного Меморандуму про співробітництво щодо підвищення доступності культурної спадщини в Україні, зокрема сучасного мистецтва, укладеного між ГО МСМ та Міністерством 05.06.2024. Спільний комунікаційний план.	МКСК, ГО МСМ	2025	Спільний з МКСК комунікаційний план. Інформація про «Притоку» на вебсайті МКСК та інші результати заходів погодженого між МКСК та ГО МСМ комунікаційного плану.
Інформаційне сприяння. Передача інформації музеям для розміщення даних на «Притоці».	МКСК	2025-2030	

RES POL'

[НОВИНИ ПРОЄКТУ RES-POL](#)

[FACEBOOK RES-POL](#)

Цю аналітичну записку створили за фінансової підтримки Європейського Союзу. Її зміст є відповідальністю Громадської спільноти "Центр регіональний розвиток" і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.